

Poročilo s sestanka Higher Education & Research Standing Committee (HERSC), Bruselj, 4. in 5. 2. 2020

Zapisal: doc. dr. Borut Werber, Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede Kranj

Sestanka se je udeležilo 34 predstavnikov sindikatov iz 21 evropskih držav in pet predstavnikov Evropskega sindikalnega odbora za izobraževanje (European Trade Union Committee for Education, ETUCE, z opazovalko).

V pozdravnem nagovoru v uvodu v dvodnevni sestanek Higher Education & Research Standing Committee (HERSC), ki je potekal 4. in 5. februarja 2020, v Bruslju HERCS, sta predsednik odbora Rob Copeland in direktorica ETUCE Susan Flocken poudarila, da so posamezni sindikati izpostavljeni vse večjim pritiskom in da je akademska svoboda marsikje okrnjena, to pa izpostavila kot priložnost, za medsebojno solidarnost na ravni Evropske unije. Prav tako ni ostalo spregledano, da večini sindikatov, kljub temu da smo v zadnjem obdobju pričali gospodarski rasti, še ni uspelo povrniti financiranja javnega izobraževanja na raven, kakršna je bila pred finančno krizo. Dodatno bo na delovanje ETUCE in HERSC vplival izstop Združenega kraljestva iz EU – predstavniki tamkajšnjih sindikatov v izobraževanju, ki so pogosto zasedali osrednje funkcije, sicer ostajajo člani ETUCE, a bodo zdaj v skupini tistih članov, ki še niso vključeni v Unijo. V ETUCE so napovedali, da bodo marca pripravili podrobnejše pojasnilo o tem, kakšno bo v prihodnje sodelovanje z Združenim kraljestvom. Hkrati so prenesli informacijo o stavki irskih kolegov, ki jim je oblast v času krize znižala plače, te pa kljub dobrim gospodarskim razmeram ostajajo pod prvotno vrednostjo. Še zlasti izpostavljeni so mlajši zaposleni, ki na letni ravni prejmejo celo nekaj tisoč evrov manj kot pred krizo. V podporo kolegicam in kolegom smo se prisotni na sestanku slikali ob plakatih »End pay discrimination now«, pripravljenih za stavko. V uvodu v srečanje so bile napovedane tudi dejavnosti za prihodnjo bolonjsko konferenco resornih ministrov in ETUCE, ki bo decembra letos potekala na Portugalskem.

V nadaljevanju sestanka so udeleženci podrobneje spregovorili o kampanji ETUCE »Shape the Future of Europe with the Teachers«, ki se bo osredotočila na povečanje javnega vlaganja v izobraževanje, predvsem s ciljem promocije pedagoškega poklica. Sestavni del te kampanje bo tudi t. i. akcijski teden ob koncu letošnjega aprila. Vloga sindikatov članov ETUCE pri tem bo promocija v obliki objav prek elektronskih medijev, v drugih publikacijah, na sestankih. V SVIZ smo predlagali, da bi v ta namen vnaprej izdelali preglednico vlaganja v izobraževanje po posameznih državah, da bi tako lažje opravili primerjavo in podatke uporabili kot argument za zvišanje financiranja.

Na Portugalskem bo v začetku decembra, od 1. do 3. 12. 2020, potekala konferenca ETUCE »Campaign to enhance the teaching profession for solidarity, democracy, sustainability, equality«. Na dogodek bodo tokrat posebej povabljeni tudi predstavniki za stike z mediji v sindikatih, organiziranih pa bo več delavnic na teme, kot so mladi, šolstvo, socialni dialog, kakovost. V okviru konference bodo izpeljane tudi volitve za organe ETUCE, kar je priložnost za SVIZ, da v združenju še poveča svoj vpliv. Prav tako bo na srečanju sprejeta resolucija s področja delovanja HERSC, v katero lahko naš sindikat predlaga nove teme. Med trenutnimi so nove tehnologije v visokem šolstvu in akademska svoboda, na tokratnem sestanku v Bruslju pa je SVIZ izpostavil še pomen enakosti v smislu neenakih možnosti, ki jih imajo za napredovanje na akademski ravni ženske. Te, denimo, zaradi materinstva ne morejo sodelovati na večmesečnih raziskovalnih izmenjavah v

tujini, kar pa je sicer pogoj za napredovanje. Ob tem je dejstvo, da danes obstajajo elektronske poti komuniciranja, ki lahko skorajda povsem nadomestijo večmesečno fizično prisotnost.

Sledila so poročila predstavnikov iz posameznih držav. V Ukrajini se tako, denimo, spreminja delovna zakonodaja, s spremembami pa poskuša vlada okrniti temeljne pravice zaposlenih. V Makedoniji deluje 6 univerz, na dveh je organiziran sindikat SONK, na preostalih sindikat ustanovljajo rektorji, kar poraja nekatere pomisleke. V Franciji želi vlada vpeljati spremembe v pokojninski sklad, ki zdaj deluje po načelu solidarnosti, v skladu z novim predlogom pa naj bi temeljil na točkah, pridobljenih med delom. Takšen način vrednotenja bi precej okrnil tudi pokojnine šolnikov, zato spremembam nasprotujejo. Poteka tudi razprava o novem zakonu o raziskovanju, v skladu s katerim naj bi financiranje povečali glede na rast BDP, a do zdaj ostaja zgolj pri obljubah. V Grčiji so raziskovanje ločili od šolstva in ga prerazporedili k podjetništvu, kar bo negativno vplivalo na javno investiranje v raziskovanje, ki je del visokega šolstva. Dodatno so sprejeli zakon, ki izenačuje diplome zasebnih šol brez raziskovanja z diplomami državnih univerz, ki vlagajo v raziskovalno dejavnost veliko sredstev in truda. Iz Turčije poročajo o kršenju akademske svobode. Več kot 2.000 profesorov in profesorjev, ki so januarja 2016 podpisali izjavo za mir s Kurdi in drugimi, je večinoma izgubilo zaposlitev, zasegli so jim potne liste. Med odpuščenimi profesorji so jih 700 obtožili, da so sodelovali s terorističnimi organizacijami, in jih zaprli za več mesecev. Peščica profesorjev je potne liste pridobila nazaj, boj za druge poteka po pravni poti. Lani so v Turčiji med študenti in profesorji opravili skupno kar 10.200 kriminalističnih preiskav. S Portugalske poročajo o nizkih plačah javnih pedagoških delavcev in prekarnosti, ki je tam postala običajna. Nizozemski kolegi so prenesli sporočilo o dvodnevni stavki, namenjeni tudi izboljšanju razmer akademikov. Minister na pogajanja kljub temu da je bilo zaprtih veliko šol, ni pristal, češ da v aktualnem mandatu za uresničitev stavkovnih zahtev ni na voljo dovolj sredstev. Stavke na Nizozemske se bodo zato nadaljevale. Iz Estonije poročajo, da so dobili novo vlado, ki je spremenila pokojninski sistem tako, da drugi steber ni več obvezen. Predvsem starejši se sprašujejo, kam se bodo razkropila zbrana sredstva in kako bo to vplivalo na višino njihovih pokojnin. Dodatno opozarjajo, da so pokojnine različno obračunavane že po različnih univerzah. Iz Velike Britanije so poročali o več stvarkah, a na pogajanjih niso bili uspešni, saj so delodajalci sodelovanje zavrnil. O eni redkih pozitivnih sprememb so poročali iz Romunije, kjer je parlament namesto 20-% predlagal kar 40-% povišanja pokojninske osnove, ki je sicer v primerjavi z drugimi državami zdaj zelo nizka (200 EUR).

V okviru nadaljevanja dnevnega reda srečanja so predstavniki delovne skupine Bolonjskega procesa BFUG WG poročali o dogajanju na tem področju. Pozornost so najprej namenili konceptu (in hkrati cilju) akademske svobode, zatem cilju, da naj bi bil vsem študentom dostopen študij, kot je opisan v dokumentu »Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area«, v ospredju pa se je znašla tudi problematika definicije »micro credentials« (predmeti, znanje, spretnosti, ki se priznajo zunaj bolonjskega sistema, če je študent opravljal nek drug študij). Obstaja namreč nevarnost, da bi s priznanjem velike količine tovrstnega znanja nekdo končal študij pred razpisanim rokom, ne bi dosegel zahtevanih ECTS in s tem ne bi izpolnil zahtev za posamezno stopnjo.

Sledilo je poročilo o pripravah na srečanje ministrov v Rimu »Global policy forum«, ki bo potekalo sredi letošnjega junija (25 in 26. 6. 2020). SVIZ ima možnost predlagati vabljenega predavatelja, ki raziskuje vprašanja globalnega vidika akademske svobode. Razpravljali so o Rimskem komuniqueju, s poudarkom na akademski svobodi ter predstavili delovno različico dokumenta »European Principles and Guidelines to Strengthen the Social Dimension of Higher Education«. Sprejet je bil sklep, da ožja skupina pripravi predloge, dopolnjeno verzijo pa dobijo v branje preostali člani.

Zatem je bil obravnavan novi projekt HERSC »Trade union renewal in the Higher Education and Research sector« kot izhodišče za delavnice, v okviru katerih smo razpravljali o vrstah in sestavi izobraževalnih sindikatov ter položaju visokega šolstva in raziskovanja v okviru le-teh. Dodatno smo preučevali, kako bi v sindikat pritegnili več mladih in zaposlenih, ki imajo sklenjene pogodbe za določen čas. Trend je, da je v sindikat vključenih več žensk, a se to ne odraža tudi v vodstvenih strukturah sindikatov. Predstavniki vseh navzočih sindikatov so potrdili, da se srečujejo s problematiko zaposlenih za določen čas, pri katerih kot argumenta za vstop v sindikat ni mogoče zagovarjati zaščite delovnega mesta. V Latviji, na primer, so vsi prvih šest let zaposleni za določen čas, v Turčiji je ta doba tri leta. Na Danskem doktorski študenti prejemajo plačo, medtem ko njihovi gostujoči kolegi s Kitajske delajo brez plačila. SVIZ bi lahko preučil možnost, da bi mladim raziskovalcem in doktorskim študentom preko Delavske hranilnice omogočil najeti ugoden stanovanjski kredit z zavarovanjem v primeru brezposelnosti. To bi bil lahko močen argument, da bi mladi vstopili v sindikat, saj jih večina ostaja v »akademskih vodah« in pridobijo delovne pogodbe za nedoločen čas. Dodaten izziv predstavlja dožemanje delovanja sindikatov s strani mladih, ki se učijo v smislu konkurence in zmage, ne pa v smislu solidarnosti, enotnosti in sodelovanja. Treba je torej preučiti njihovo kulturo in v tej smeri prilagoditi delovanje (promocijo) sindikatov. Postavlja se vprašanje, kako organizirati in aktivirati mlade za sodelovanje v stavki. Večina vidi sindikat kot institut, ki bo omogočil zaščititi specifičen posameznikov interes, in ne kot socialno združbo, ki izboljšuje pogoje za vse. V vseh državah je podobno glede »oportunistov«, ki se sindikatu ne pridružijo, saj pridobijo pravice, ki jih sindikat izbori, tudi kot nečlani. Del problema je tudi v tem, da v posameznih primerih vodstvo visokošolskih zavodov ne odobrava članstva v sindikatu, s tem pa lahko posamezniku, ki je član, oteži akademsko napredovanje. Kot možne zaveznike pri sindikalnem delu vidijo sindikalni predstavniki predvsem študente in njihove organizacije ter medije. Slednji so tudi eno najmočnejših orodij za spreminjanje javnega mnenja. Kot poseben problem se izkazuje ustanavljanje novih specializiranih sindikatov, ki s svojim delovanjem prevzemajo člane določenih skupin (npr. visoko šolstvo), ki so sicer organizirane v splošnih sindikatih, ki zastopajo celotno izobraževalno vertikalno. Naslednji sestanek o omenjenem projektu HERSC je predviden za 25. in 26. 3. 2020.

Sledilo je poročanje o položaju visokega šolstva in raziskovanja v EU. Maria Paladinov iz Evropske komisije je opozorila na sodelovanje univerz in gospodarstva ter znotraj tega Erasmus+ knowledge Alliance razpis projektov do 28. 2. 2020. S projektom HEInnovate lahko sami ugotovimo, kako podjetna je naša visokošolska institucija. Na spletnem naslovu <https://heinnovate.eu> je vzpostavljena platforma, vprašalniki, ki pokažejo lastnosti posamezne institucije glede inovacijskih kapacitet. V izdelavi so nacionalna poročila o inovativnostih visokošolskih zavodov HEInnovative Contry reviews« (<https://heinnovate.eu/en>), Slovenije še ni med njimi. Predstavljen je bil tudi projekt »Blended mobility« v kombinaciji z »online learning« - gre za kratke obiske doktorskih študentov pri njihovih partnerjih v tujini, ki pa so pogojeni s prej opravljenim medmrežnim usposabljanjem. Po novem bodo znotraj KA107 Erasmus+ izmenjav omogočili tudi mednarodne izmenjave zunaj EU in s tem podprli vabljen predavanja. Prav tako je bil predstavljena platforma »Digital opportunities traineeship« za učenje programiranja in umetne inteligence – več na <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-opportunity-traineeships-boosting-digital-skills-job>.

Po predstavitvi je potekala razprava o tem, kako povečati javna sredstva za visokošolske programe. Predlagano je bilo, da se zaradi slabih obetov v posameznih primerih kot dodaten vir poišče zasebne vlagatelje v visoko šolstvo in raziskovanje, a se tu pojavijo pravna vprašanja javno-zasebnega sodelovanja v visokem šolstvu in raziskovanju, zato bi bilo treba pred tem spremeniti zakonodajo, ki bo to omogočala. Povsem ob koncu dvodnevne srečanja HERSC je bilo

predstavljeno poročilo o prihodnjih mednarodnih dogodkih. Novembra bo izpeljana (10.-12. 11. 2020) IFHERC konferenca v Mexico Cityju. Kot dodatni primer kršenja akademske svobode je bil predstavljen primer napada na študente in profesorje, ki so v Indiji organizirali miren protest za enake pogoje študija. V okviru točke Razno je SVIZ predlagal, da je mogoče enakopravne delovne pogoje vzpostaviti tudi tako, da smo aktivni pri uvajanju zakonskih sprememb na področju kakovosti v visokem šolstvu. Sindikati morajo zahtevati sodelovanje v organih in agencijah za kakovost ter pri sprejemanju njihovih aktov, saj tako posredno vplivajo na delovne pogoje zaposlenih v visokem šolstvu in znanosti. Naslednji sestanek odbora HERSC bo predvidoma izpeljan 29. in 30. septembra letos.